

УДК 343.95

DOI 10.32782/2523-4269-2025-90-87-91

Євсюков Олександр Феліксович,

кандидат педагогічних наук, доцент,

провідний науковий співробітник, судовий експерт сектору психологічних досліджень

(Національний науковий центр «Інститут судових експертиз

імені заслуженого професора М.С. Бокаріуса», м. Харків)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3554-8848>

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

У статті, на основі аналізу наукових праць, зазначені сутність, глибина та системність спеціальних знань, які забезпечують ефективність процесу пізнання судового експерта-психолога у кримінальних провадженнях. Потреба, що постійно зростає, у залученні спеціальних психологічних знань у кримінальних провадженнях піднімає планку актуальності в питанні щодо професійності та компетентності експерта-психолога. Закцентовано увагу на логічних формах, задіяних у пізнавальній діяльності судового експерта як носія спеціальних знань, які зазначені як динамічна, багаторівнева, багатовекторна система, де кожний елемент виконує свою специфічну функцію, вступає в безперервні зв'язки з іншими елементами, зумовлює існування «партнерів-форм», впливається в логічні ланцюги, забезпечує на своєму рівні та своїми функціями як організацію процесу пізнання, так і його результат. Констатовано, що використання спеціальних знань забезпечує вибір засобів, прийомів, методів і методик експертного пізнання психічних явищ і соціально-психологічних феноменів, що виявилися в діяльності підекспертної особи за обставин і в межах юридично релевантної ситуації та мають правові наслідки.

Ключові слова: спеціальні знання, експерт-психолог, судово-психологічна експертиза, кримінальне провадження, спеціальна професійна підготовка, наукові знання, галузь.

Постановка проблеми. Потреба органів досудового розслідування, суду, учасників судового процесу в залученні спеціальних психологічних знань постійно зростає. Практика судово-психологічної експертизи свідчить про постійний розвиток її можливостей. Зазначене сприяє вдосконаленню та появі нових методичних технологій, появі нових видів судово-психологічних експертиз, розширенню діапазону предмета їх дослідження і активній інтеграції спеціальних знань експерта-психолога зі спеціальними знаннями в інших галузях судової експертизи [1].

Усе частіше замовники психологічних експертиз і досліджень очікують на готовність судово-психологічних експертиз реагувати на нові виклики сьогодення, розв'язувати нестандартні завдання або вирішувати завдання, що не належать до традиційного предмета психологічної експертизи. Отже, питання щодо професійності, компетентності експерта-психолога та використання спеціальних психологічних знань у кримінальних провадженнях є актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Система спеціальних психологічних знань базується на філософському принципі загального універсального взаємозв'язку, на основоположних загальнонаукових принципах, принципах судово-експертної діяльності, на принципах психологічного дослідження та принципах судової психологічної експертизи (М.В. Костицкий, О.В. Землянська, В.Ю. Шепітько й інші).

Теоретико-практичним питанням спеціальних знань присвячено праці вітчизняних учених (Д.П. Гуріна, М.Г. Щербаковський, І.А. Петрова, Г.О. Спіцина, Е.Б. Сімакова-Єфремян, Н.Є. Філіпенко й інші).

Натомість різноманітні тлумачення сутності спеціальних знань стали «наріжним каменем», покладеним в основу різночитань щодо правомірності призначення судової експертизи будь-якому фахівцеві, який має вищу освіту в окремій галузі знань. Зокрема, у ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» [2] й у процесуальних кодексах України, хоча і вжито термін «спеціальні знання», не надано йому визначення.

Г.О. Спіцина визначає спеціальні знання як комплекс знань і навичок у різних галузях; систему відомостей із галузі науки, техніки й решти сфер людської діяльності; знання, використовувані у процесуальному порядку в досудовому розслідуванні й у судовому провадженні; знання, що використовують у взаємозв'язку з науково-технічними засобами; знання, що застосовують і реалізують суб'єкти кримінального судочинства у процесі практичної діяльності, спеціальної підготовки з урахуванням професійного досвіду; знання, що засновані на системі теоретичних знань у відповідній галузі; знання, реалізація яких потребує значних витрат часу й інтелектуальних зусиль; знання, що сприяють розробленню технічних засобів і прийомів роботи з доказами та встановленню вагомих обставин, що мають значення для доказування [3].

М.М. Міхеєнко, В.П. Шибіко, А.Я. Дубинський зі структури спеціальних знань експерта вилучили загальновідомі, загальнодоступні наукові знання, повсякденні та побутові відомості, а також знання в галузі права [4].

В.Ю. Шепітько розглядає спеціальні знання як цілісну систему наукових даних (відомостей) або навичок об'єктивного характеру, здобутих у результаті вищої галузевої професійної підготовки, наукової

діяльності, досвіду практичної роботи, які відповідають сучасному рівню; спеціальні знання має обмежене коло обізнаних осіб, вони не є професійними знаннями фахівців у галузі права [5].

В.Г. Гончаренко акцентує на тому, що спеціальні знання – це знання та навички, отримані в результаті фахової освіти та / або практичної діяльності в будь-якій галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, які використовують учасники процесу в межах наданих їм повноважень для розв'язання завдань у процесуально визначеному порядку [6].

Отже, огляд наукових праць із даної проблематики дозволяє стверджувати, що спеціальні знання становлять єдину систему, яка забезпечує ефективність процесу компетентного пізнання судового експерта. Логічну організацію процесу пізнання експерта-психолога спрямовано на отримання і обґрунтування здобутих знань про об'єкт дослідження, на перетворення своєї діяльності на предметно орієнтований, усвідомлений науково-практичний пошук, оформлений в експертних поняттях і категоріях. Цей шлях досягається за допомогою методів і методик експертного психологічного дослідження.

Метою статті є розкриття багатогранного спектра спеціальних психологічних знань, які експерт-психолог використовує під час виконання судово-психологічних експертиз у кримінальних провадженнях.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових праць із проблеми спеціальних знань свідчить про те, що їхня глибинна сутність полягає в закономірностях процесу пізнання, результатом якого є будь-яке знання (зокрема, експертне). Знання потребує не тільки розв'язання проблеми, а й створення складної системи оцінок, установлення зв'язку між пізнанням результатом і досвідом суб'єкта пізнання, зведення одиничного досвіду до рівня загальнозначущого результату, включення цього результату до методологічних і світоглядних орієнтирів, до визначеної галузі науки або практичної діяльності [7].

За рівнем рефлексивності, доказовості та системної теоретизації знання судового експерта належать до науково-практичних; за логічною організацією – до раціонального знання. Закономірності, зміст, ефективність і результативність пізнавальної діяльності судового експерта у процесі оперування з об'єктом дослідження, здобування знання про нього й опису об'єкта в логічних формах (у поняттях, судженнях, умовиводах, категоріях) мають бути забезпеченими, урегульованими й унормованими не тільки зовні (через інструментарій методології та процесуальні норми), а і внутрішньо – тобто регуляторами свідомості судового експерта.

У філософському значенні свідомість – це вища інтегрована форма психіки, специфічний прояв духовної життєдіяльності людини, пов'язаної з пізнанням, яке робить відомим (свідомим), знаним зміст реальності, що набуває предметно-мовної форми знання. Специфічними виявами свідомості є теоретична свідомість, що тотожна законам і формам об'єктивного світу, та розум як форма логічного міркування [7].

Гносеологічна сутність пізнання полягає в його цілеспрямованому й активному відображенні дійсності у свідомості людини. У пізнанні провідну функцію виконують процеси евристичного та теоретичного (раціонального) мислення, завдяки яким відтворення дійсності та розв'язання проблем перетворюються на відповідні логічні форми [7].

Логічні форми, задіяні в пізнавальній діяльності судового експерта як носія спеціальних знань, можна уявити як динамічну, багаторівневу, багатовекторну систему, де кожний елемент виконує свою специфічну функцію, вступає у безперервні зв'язки з іншими елементами, зумовлює існування «партнерів-форм», влітається в логічні ланцюги, забезпечує на своєму рівні та своїми функціями як організацію процесу пізнання, так і його результат.

До основних логічних форм, застосовуваних у процесі пізнання судового експерта, належать:

- судження – це елементарна, найпростіша форма вираження змісту поняття; структурна основа системи; у психологічному аспекті – логічна форма мислення, у якій стверджується або заперечується щось стосовно об'єкта пізнання. У судженнях виражається зв'язок між поняттями, розкривається їхній зміст, надається визначення.

- У процесі дослідження експерт формує судження про об'єкт, за допомогою яких стверджує (приймає) або відкидає (заперечує) окремі ознаки, властивості, компоненти об'єкта. Уміння логічно оперувати судженнями є необхідним складником структури спеціальних знань судового експерта;

- поняття – це форма раціонального пізнання, у якій відображається сутність об'єкта та надається його всебічне пояснення. Поняття як знання сутності, знання про загальне та закономірне формується на основі практики, у процесі якої суб'єкт може визначити суттєві та несуттєві сторони реальності. У поняттях предмети та явища відображаються в діалектичних взаємозв'язках і розвитку. Трансформація понять є результатом зміни знань про об'єкт пізнання.

- У пізнавальному процесі експерта загальнопізнавальні поняття трансформуються в експертні, у яких відображається сутність об'єкта дослідження та надається його пояснення. Навички й уміння оперувати загальнопізнавальними й експертними поняттями є невід'ємними складниками структури спеціальних знань судового експерта;

- умовивід – це логічний процес виведення з кількох суджень на основі закономірних, суттєвих і необхідних зв'язків нового судження, яке за своїм змістом містить нове знання про дійсність. Перехід в умовиводі до нового знання здійснюється на основі логіки розвитку самого знання, тобто його власного змісту. Процес експертного пізнання завжди є покроковою, логічно організованою діяльністю, у якій на кожній стадії дослідження експерт одержує результат – нове знання про об'єкт, виведене з деякої кількості суджень. Тож уміння формувати правильні умовиводи забезпечує і правильність експертних висновків;

- категорії – це універсальні форми мислення та свідомості, які відображають загальні властивості, взаємозв'язки, закономірності розвитку матеріальних об'єктів, явищ, процесів форм діяльності, відтворюють загальні властивості предметів і явищ, необхідні та загальні зв'язки та форми буття.

Навички й уміння виявляти, відображати (відтворювати) загальні властивості досліджуваного об'єкта, його структуру, взаємозв'язки, закономірності функціонування, відображати весь цей комплекс у визначених категоріях – це вища ланка у структурі спеціальних знань судового експерта;

- розуміння – це процес і результат практичного та пізнавального освоєння дійсності, коли зовнішні об'єкти залучаються до осмислення і стають предмет-

ним змістом діяльності. У процесі розуміння виявляються форми освоєння об'єкта експертного пізнання (практична та пізнавальна), у яких розкривається та відтворюється смисловий зміст об'єкта. В аспекті діяльності судового експерта розуміння передбачає не тільки теоретичне та практичне освоєння об'єкта дослідження, а і його оцінювання через експертні завдання;

– пояснення – це розкриття сутності предметів і явищ шляхом з'ясування причин їх виникнення та існування, законів їхнього функціонування та розвитку. Найрозвинутішою формою пояснення є наукове, яке ґрунтується на осмисленні теоретичних законів виникнення, функціонування та розвитку об'єктів [7].

Діяльність судового експерта неодмінно пов'язана з поясненням – теоретичним і практичним розкриттям сутності об'єкта дослідження. Це досягається шляхом з'ясування причин виникнення об'єкта, умов його існування, законів функціонування та розвитку.

Судова психологічна експертиза (далі – СПЕ) є структурним складником системи судових експертиз, її проведення ґрунтується на методології судової експертології, наукової психології та на власній методології.

Методологія СПЕ – це вчення про наукові методи дослідження, про систему принципів, понять і категорій, на основі яких проводиться експертне дослідження із застосуванням спеціальних знань у галузі судової психологічної експертизи. Методологія СПЕ забезпечує вибір засобів, прийомів, методів і методик експертного пізнання психічних явищ і соціально-психологічних феноменів, що виявилися в діяльності підекспертної особи за обставин і в межах юридично релевантної ситуації та мають правові наслідки.

Основою психологічного експертного дослідження є процес спеціалізованого пізнання, побудова й організація якого мають бути впорядкованими.

СПЕ вирішує надскладні завдання щодо реконструювання специфіки психічної діяльності людини в ситуації, яка склалася в минулому. Ретроспективний аналіз потребує застосування комплексу знань і навичок – володіння емпіричними і теоретичними знаннями в галузі психології, способами перевірки й обґрунтування отриманих результатів, уміння поєднувати конкретні властивості психологічних феноменів з абстракціями (наприклад, з ідеальними моделями структури особистості, структури діяльності), опису й експертного оцінювання досліджених психічних явищ у категоріях і поняттях наукової психології та у спеціальних поняттях судової психологічної експертизи тощо. Тож у процесі проведення дослідження експерт поєднує знання з теорії судової експертизи, наукові психологічні знання, організує свою професійну діяльність відповідно до процесуального порядку проведення експертизи.

У теорії вітчизняної СПЕ спеціальні знання психолога визначають як сукупність відомостей і навичок, які не є загальновідомими та належать вузькому колу фахівців, професіоналів в окремих галузях практичної діяльності [8].

Виходячи із загальних особливостей спеціальних знань, специфіки судової психологічної експертизи / дослідження, пропонуємо розглядати спеціальні психологічні знання у такій парадигмі:

а) спеціальні психологічні знання – це система знань і навичок експерта, здобутих у процесі вищої професійної та спеціальної підготовки з метою їх реалізації у сфері практичної експертної діяльності за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження»;

б) спеціальні психологічні знання стосуються сутності предмета психологічного дослідження; вони базуються на теорії судової експертизи, на загальнонавчаних, науково обґрунтованих і сучасних теоретичних і методологічних положеннях материнської науки, але не є суто теоретичними.

Наприклад, завданням СПЕ є встановлення емоційного стану особи в ситуації та в період часу, що належить до інкримінованого їй кримінального правопорушення. Для вирішення цього завдання експерт-психолог вивчає індивідуально-психологічні особливості підекспертної особи, що сформувалися у процесі онтогенезу, її когнітивну, емоційну та мотиваційну сфери, систему відносин тощо. Як показує аналіз експертної практики, іноді експерти, поглинаючись до надмірно деталізованого або захоплюючись надмірно узагальненим описом зазначених особливостей, гублять головний предмет дослідження. Як наслідок, замість встановлення специфіки емоційного стану (наприклад, фізіологічного афекту), який суттєво вплинув на діяльність підекспертної особи в юридично релевантній ситуації, експерт надає узагальнені відповіді стосовно психологічного профілю дослідженої особи або загального профілю її емоційної сфери. Безсумнівно, це є важливим для юристів в аспекті врахування індивідуалізації правозастосування, але жодним чином не містить психологічних підстав для встановлення судом стану сильного душевного хвилювання;

в) у сучасній психології існує велика кількість теорій і концепцій особистості, діяльності, функціонування окремих психічних явищ, періодизації психічного розвитку, класифікації методів дослідження тощо, що розглядають і досліджують психічні та соціально-психологічні феномени в аспектах, які іноді не узгоджуються і можуть призвести до суперечливих поглядів на досліджувану особистість та на її діяльність.

У теорії та практиці СПЕ існує чітке правило: застосування не доведених науково, алогічних або неузгоджених одна з одною окремих теорій і концепцій, необґрунтованих і неапробованих методів дослідження є чинником високого ризику допущення експертних помилок і зниження об'єктивності результатів дослідження. Застосовувані теоретичні положення та методи експертного психологічного дослідження мають бути науково обґрунтованими, упровадженими у практику СПЕ, опанованими в індивідуальному професійному досвіді експерта-психолога;

г) спеціальні психологічні знання використовують у процесах досудового розслідування, судового розгляду справ із метою отримання необхідної доказової інформації та в порядку, передбаченому процесуальним законодавством. З огляду на зазначене, обов'язковим структурним елементом системи спеціальних психологічних знань є обізнаність (знання) у сферах чинного законодавства, зокрема й нормативно-правових актів, що регулюють судово-експертну діяльність, але ці знання не є професійними в галузі права.

Наприклад, у розд. V Кримінального кодексу України суб'єктивний бік складу злочину визначено як сукупність обов'язкових і факультативних ознак, що характеризують психічне ставлення особи, яка вчинила злочин, до вчиненого нею діяння та до його наслідків. Обов'язковою ознакою всіх злочинів є вина (у формі умислу чи необережності); окремих злочинів – мотив і мета [9].

З наведеного прикладу можна побачити, що правові поняття «психічне ставлення», «мотив», «мета» деякою

мірою збігаються із психологічними поняттями «ставлення», «мотив», «мета». Судовий експерт-психолог, який має спеціальну професійну підготовку, мусить диференціювати правове та психологічне значення застосовуваних понять; такі знання і уміння є одним із запобіжників виходу за межі його компетенції.

Підсумовуючи, зазначимо, що проведення судової експертизи на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла закріплено ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» та процесуальним законодавством [2], де чітко визначено, що експертиза має проводитися в межах предмета судового розгляду.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Потреба органів досудового розслідування, суду, учасників судового процесу в залученні спеціальних психологічних знань постійно зростає, тому актуаль-

ним є питання щодо професійності, компетентності експерта-психолога та використання спеціальних психологічних знань у кримінальних провадженнях. Усе частіше замовники психологічних експертиз і досліджень очікують на готовність СПЕ реагувати на нові виклики сьогодення, розв'язувати нестандартні завдання або вирішувати завдання, що не належать до традиційного предмета психологічної експертизи. Практика СПЕ свідчить про постійний розвиток її можливостей. Подальший вектор вивчення зазначеної тематики буде спрямовано на розширення діапазону предмета дослідження СПЕ, удосконалення і обґрунтування нових методичних технологій, нових видів СПЕ, активну інтеграцією спеціальних знань експерта-психолога зі спеціальними знаннями в інших галузях судової експертизи.

Список використаних джерел

1. Сімакова-Єфремян Е.Б. Інтеграційні процеси в судовій експертизі: сутність та проблемні питання комплексних досліджень. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Харків : Право, 2016. Вип. 16. С. 172–183.
2. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038–XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 26.02.2025).
3. Спіцина Г.О., Бідняк Г.С. Форми використання спеціальних знань. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Харків : Право, 2018. Вип. 18. С. 240–248.
4. Науково-практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України: за станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 15.08.1997 р., зі змінами законодавства станом на 01.04.1999 р. / М.М. Михеєнко, В.П. Шибіко, А.Я. Дубинський ; ред. : В.Ф. Бойко, В.Г. Гончаренко ; Верховний Суд України. 2 вид. Київ : Юрінком-Інтер, 1999. 622 с.
5. Шепітько В.Ю. Проблеми використання спеціальних знань крізь призму сучасного кримінального судочинства в Україні. *Судова експертиза*. 2014. № 1. С. 11–18.
6. Гончаренко В.Г. Спеціальні знання: генезис, предмет, рівні, форми використання в доказуванні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2007. № 2 (9). С. 22–34.
7. Філософський енциклопедичний словник. URL: <https://9.slovaronline.com/2456-знання> (дата звернення: 26.02.2025).
8. Крюкова М.А., Єлховський І.В. Судово-психологічна експертиза (у допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 61 с.
9. Кримінальний кодекс України: станом на 05.04.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 26.02.2025).

References

1. Simakova-Yefremian, E.B. (2016). Intehratsiini protsesy v sudovii ekspertyzi: sutnist ta problemni pytannia kompleksnykh doslidzhen [Integration processes in judicial examination: the essence and problematic issues of complex research]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky – Theory and practice of forensic expertise and forensics*. (pp. 172–183). Kharkiv: Pravo, 16 [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy Pro sudovu ekspertyzu: pryiniaty 25 liut. 1994 roku № 4038–XII (zi zmin. ta dopov.) [Law of Ukraine on forensic expertise]: activity from Feb 25 1994 № 4038–XII (as amended and supplemented). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (data zvernennia: 02.26.2025) [in Ukrainian].
3. Spitsyna, H.O. & Bidniak, H.S. (2018). Formy vykorystannia spetsialnykh znan [Forms of use of special knowledge]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky – Theory and practice of forensic expertise and forensics*. (pp. 240–248). Kharkiv: Pravo, 18 [in Ukrainian].
4. Mykheienko, M.M., Shybiko, V.P., & Dubynskyi, A.Ya.; red.: Boiko, V.F., & Honcharenko, V.H. (1999) Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalno-protseualnoho kodeksu Ukrainy: za stanom zakonodavstva i postanov Plenumu Verkhov. Sudu Ukrainy na 15 serp. 1997 r., zi zminamy zakonodavstva stanom na 1 kvit. 1999 r. [Scientific and practical commentary on the Criminal Procedure Code of Ukraine: According to the legislation and resolutions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine as of August 15, 1997, with amendments to the legislation as of April 1, 1999]. Verkhov. Sud Ukrainy. 2 vyd. – Supreme Court of Ukraine. 2nd ed., Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
5. Shepitko, V.Yu. (2014) Problemy vykorystannia spetsialnykh znan kriz pryzmu suchasnoho kryminalnoho sudochynstva v Ukraini [Problems of using special knowledge through the prism of modern criminal justice in Ukraine]. *Sudova ekspertyza – Forensic examination*, 1, 11–18 [in Ukrainian].
6. Honcharenko, V.H. (2007). Spetsialni znannia: henezys, predmet, rivni, formy vykorystannia v dokazuvanni [Special knowledge: genesis, subject, levels, forms of use in proof]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy – Bulletin of the Advocacy Academy of Ukraine*, 2 (9), 22–34 [in Ukrainian].
7. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]. Retrieved from: <https://9.slovaronline.com/2456-knowledge> (data zvernennia: 26.02.2025) [in Ukrainian].
8. Kriukova, M.A., & Yelkhovskiy, I.V. (2021). *Sudovo-psykholohichna ekspertyza (v dopomohu do samostiinoi roboty dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia bakalavra fakultetu psykholohii, politolohii ta sotsiolohii)* [Forensic psychological exam-

ination (in assistance to independent work for higher education applicants of the degree of bachelor of the Faculty of Psychology, Political Science and Sociology)]. Odesa: Feniks [in Ukrainian].

9. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: (2001, Apr 5). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#text> (data zvernennia: 26.02.2025) [in Ukrainian].

Yevsiukov Alexander,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Leading Scientific employee, Forensic Expert of the psychological research sector
(National Science Center “Institute of Forensic Expertise
named after Honored Prof. M.S. Bokarius”, Kharkiv)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3554-8848>

THE USE OF SPECIAL PSYCHOLOGICAL KNOWLEDGE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

In the article, on the basis of the analysis of scientific works, the essence, depth and systematicity of special knowledge, which ensures the effectiveness of the process of cognition of a judicial expert psychologist in criminal proceedings. The constantly increasing need for involving special psychological knowledge in criminal proceedings raises the bar of relevance in the issue of the professionalism and competence of the expert psychologist. Attention is paid to the logical forms involved in the cognitive activity of a forensic expert as a carrier of special knowledge, which are indicated as a dynamic, multi-level, multi-vector system, where each element performs its specific function, enters continuous links with other elements, which provides the existence of “partners”, the process of cognition and its result. It is stated that the use of specialized knowledge provides the choice of means, techniques, methods and methods of expert knowledge of mental phenomena and socio-psychological phenomena, which were manifested in the activity of the sub-expert person in the circumstances and within the legally relevant situation and have certain legal consequences.

Key words: special knowledge, expert psychologist, forensic and psychological examination, criminal proceedings, special professional training, scientific knowledge, industry.

Надіслано до редколегії 27.02.2025